

Jak zabezpieczają się w Unii (Republika Czeska)

Powierzchnia:	78 867 km ²
Stolica:	Praga, 1 249 tys. mieszkańców
Ludność:	10 512 tys. mieszkańców
Przyrost naturalny:	0,4 ‰ (na podstawie Eurostat, 2014 r.)
Przeciętna długość życia:	mężczyzn – 75,2 lat; kobiet – 81,3 lat
PKB na 1 mieszkańca:	14 700 euro
Stopa bezrobocia:	5,8 %
Udział ludności powyżej 65 roku życia:	26,6% ludności aktywnej zawodowo

Wydatki na zabezpieczenie społeczne wynoszą 20,8 % PKB (dane za 2012 r.).

System zabezpieczenia społecznego w Czechach obejmuje ubezpieczenie emerytalne, chorobowe oraz zdrowotne, jak również krajowy system polityki zatrudnienia i system opieki społecznej.

System ubezpieczeń zdrowotnych jest finansowany ze składek na fundusz ubezpieczeń zdrowotnych. Składki są opłacane przez pracodawców i pracowników lub osoby pracujące na własny rachunek. Ubezpieczenie zdrowotne, emerytalne i krajowy system polityki zatrudnienia są obowiązkowe dla każdej osoby aktywnej zawodowo. Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia jest obowiązkowe dla osób pracujących, również samozatrudnionych. Ubezpieczenie chorobowe jest obowiązkowe dla pracowników i dobrowolne dla osób pracujących na własny rachunek. Ponadto niektóre grupy (studenci, kobiety na urlopie macierzyńskim, itd.), pod warunkiem spełnienia określonych kryteriów, są uważane za ubezpieczone bez konieczności opłacania składek.

System opieki społecznej finansowany jest z budżetu państwa i zarządzany przez wyznaczone organy państwa. Celem tego systemu jest w szczególności pomoc najuboższym rodzinom z dziećmi, które same nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć swojej trudnej sytuacji.

Świadczenia z pomocy społecznej obejmują również świadczenia pieniężne dla osób niepełnosprawnych i dla osób nie osiągających wystarczającego dochodu. Celem tej pomocy państwa jest zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych i mieszkaniowych obywateli, którzy osiągają niewystarczające dochody i którzy nie mają możliwości ich poprawy własnymi siłami.

Ochrona zdrowia

Centralnym organem administracji państwowej, odpowiedzialnym za opiekę zdrowotną, jest Ministerstwo Zdrowia (*Ministerstvo Zdravotnictví*), które posiada inicjatywę ustawodawczą w tym zakresie. Ubezpieczenie zdrowotne jest obowiązkowe dla wszystkich osób posiadających stałe miejsce zamieszkania lub zatrudnienia u pracodawcy z siedzibą na terytorium Republiki Czeskiej, a także dla osób objętych przepisami Unii Europejskiej i umów dwustronnych. Ubezpieczenie oferowane jest przez siedmiu niezależnych ubezpieczycieli zdrowotnych. Osoby uprawnione mają prawo wolnego wyboru wśród firm ubezpieczenia zdrowotnego, a także wśród dostawców usług opieki zdrowotnej, którzy mają umowę z ubezpieczycielem. Ustawa reguluje zasady kontraktowania oraz dostępności i jakości opieki zdrowotnej.

Starość, niepełnosprawność, renty rodzinne, pieniężne świadczenia chorobowe

Inicjatywę ustawodawczą w zakresie całej sfery zabezpieczenia społecznego (z wyjątkiem ubezpieczenia zdrowotnego) posiada w Czechach Ministerstwo Pracy i Spraw Społecznych (*Ministerstvo Práce a Sociálních Věcí, MOLSA*).

Obszar ten jest zarządzany przez Czeską Administrację Zabezpieczenia Społecznego (*Česká Správa Sociálního Zabezpečení, CSSZ*), podporządkowaną i nadzorowaną przez Ministerstwo. Centrala CSSZ (*Ústřední České Správy Sociálního Zabezpečení, CSSZ*) nadzoruje 76 biur rejonowych (*Okresní Správa Sociálního Zabezpečení, OSSZ*).

Czeska Administracja Zabezpieczenia Społecznego jest największą instytucją administracji finansowej w Republice Czeskiej. Głównym zadaniem CSSZ jest zbieranie składek na podstawowy system ubezpieczeń emerytalnych, system ubezpieczeń zdrowotnych i system krajowej polityki zatrudnienia (ubezpieczenia na wypadek bezrobocia i programy polityki zatrudnienia). CSSZ jest też odpowiedzialna za przyznawanie i wypłatę świadczeń z tytułu ubezpieczenia emerytalnego i chorobowego, a także prowadzenie ewidencji osób

ubezpieczonych (z wyłączeniem systemu krajowej polityki zatrudnienia). Według danych z 2014 r., CSSZ obsługuje około 8,5 mln klientów; co miesiąc wypłaca ponad 3,5 mln emerytur i ponad 200 tysięcy świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego. CSSZ zapewnia ponad jedną trzecią dochodów budżetu państwa z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, krajową politykę zatrudnienia i dobrowolne ubezpieczenie emerytalne. Na potrzeby ubezpieczenia emerytalno-rentowego CSSZ ocenia również stopień niepełnosprawności obywateli, wpływający na ich zdolność do pracy oraz weryfikuje orzeczenia lekarzy dotyczące czasowej niezdolności do pracy.

Czeski system emerytalny składa się z dwóch części – obowiązkowej i dobrowolnej. Pierwsza to podstawowe ubezpieczenie emerytalne, ze zdefiniowaną wysokością świadczenia i finansowane na zasadzie *pay-as-you-go*. System ten jest powszechny, dotyczy wszystkich aktywnych zawodowo osób. Jego zasady są jednolite, bez zróżnicowania w zależności od sektora zatrudnienia. Różnice dotyczą jedynie organizacji i administrowania systemem emerytalnym w odniesieniu do tzw. służb mundurowych (wojsko, policja, służby celne, straż pożarna itp.).

Uzupełnieniem powyższego mechanizmu jest dodatkowe dobrowolne kapitałowe ubezpieczenie emerytalne z państwową składką, oparte na zasadzie zdefiniowanej składki. Drugi filar, rozumiany w Unii Europejskiej jako pracownicze systemy emerytalne, nie występuje w Republice Czeskiej. Z kolei trzeci filar – produkty ubezpieczeniowe oferowane na zasadzie komercyjnej przez towarzystwa ubezpieczeniowe, w szczególności ubezpieczenia na życie – stanowi marginalną część systemu zabezpieczenia emerytalnego na starość.

Bezrobocie

W poszczególnych regionach Republiki Czeskiej działa 14 regionalnych urzędów pracy (*Úřad Práce*) i ich punktów kontaktowych. Są one podporządkowane Urzędowi Pracy Republiki Czeskiej (*Úřad Práce České Republiky*), który z kolei jest kontrolowany przez Dział Rynku Pracy (*Sekce trhu práce*) w MOLSA. Główne zadania urzędów pracy to wypłata zasiłków dla bezrobotnych, prowadzenie ewidencji kandydatów do pracy oraz promowanie i tworzenie możliwości zatrudnienia. Urzędy pracy odpowiadają również za tworzenie i organizowanie programów zatrudnienia (pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, przesiedleń, itp). Świadczenia z tytułu bezrobocia finansowane są ze składek pracodawców i pracujących (w tym samozatrudnionych).

Świadczenia rodzinne

Urząd Pracy Republiki Czeskiej (*České Republiky Úřad Práce*), jego oddziały regionalne oraz punkty kontaktowe odpowiadają także za świadczenia rodzinne i zasiłki pogrzebowe. Organy te są odpowiedzialne za wszystkie działania związane z administrowaniem świadczeniami z pomocy społecznej, a w szczególności za zbieranie wniosków, rejestrację kandydatów, przygotowywanie niezbędnych danych, działanie na terenie całego kraju systemu informatycznego, przyznawanie świadczeń i wydawanie urzędowych decyzji w tym zakresie. Źródłem finansowania świadczeń rodzinnych jest budżet państwa.

Pomoc społeczna

Urząd Pracy Republiki Czeskiej (*České Republiky Úřad Práce*), jego oddziały regionalne oraz punkty kontaktowe odpowiadają również za świadczenia z pomocy społecznej oraz świadczenia dla osób niepełnosprawnych.

W ramach systemu pomocy materialnej wypłacane są następujące świadczenia okresowe lub jednorazowe: dodatek z tytułu kosztów utrzymania, dodatek na mieszkania, świadczenie natychmiastowej pomocy doraźnej. Świadczenia są przeznaczone dla osób o niskich dochodach lub dla osób, które nagle znalazły się w bardzo trudnej sytuacji (np. na skutek nieszczęśliwego wypadku). W ramach systemu świadczeń dla osób niepełnosprawnych funkcjonują dwa rodzaje świadczeń pieniężnych mające na celu łagodzenie społecznych skutków niepełnosprawności oraz wspieranie integracji społecznej: jednorazowy zasiłek w ramach pomocy specjalnej (*Příspěvek na zvláštní pomůcku*) i okresowy zasiłek w celu usprawnienia mobilności (*Příspěvek na mobilitu*).

Świadczenia pomocy społecznej służą osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji społecznej, wymagającej zasiłku pielęgnacyjnego. Zasiłek ten jest świadczeniem miesięcznym przewidzianym dla osób, które ze względu na stan zdrowia wymagają stałej opieki ze strony osób trzecich.

Świadczenia z pomocy długookresowej

Opieka długookresowa nie jest zapewniona przez jeden odrębny system, ale częściowo włączona w system opieki zdrowotnej (będący w gestii Ministerstwa Zdrowia), a częściowo w system usług społecznych (nadzorowany przez Ministerstwo Pracy i Spraw Społecznych).

Karolina Szyszko-Głowacka

Departament Współpracy Międzynarodowej

Schemat organizacyjny systemu zabezpieczenia społecznego Republiki Czeskiej

